

Gyvenimas kaip kine

Nežinia kodėl, bet jau ilgą laiką tave persekioja gyvenimo kaip filmo idėja. Ta nuojauta, kad esi kažkokio scenarijaus personažas, kad esi jau užfiksuotas kino juostoje, kad nevaldai siužeto ir nieko negali pakeisti, nes nuo tavęs niekas nepriklauso. Kad gyveni kažkieno parašytame siužete. Negali pasielgti kitaip, negali sugadinti vaidmens arba jo pagerinti. Yra kaip yra, ir šitaip kasdien. Arba: net jeigu tau pasiseka nuveikti ką nors ypatingesnio, netrukus, deja, išaiškėja, kad viskas taip ir buvo suplanuota. Tavo nesąmonės buvo numatytos iš anksto, ir todėl tavo elgesys nieko nepakeitė. Viskas liko taip, kaip ir buvę. Apsireiškusio likimo košmaras. Kai net tavo košmaras yra nulemtas kažkuriame danguje. Kai sužinai, kad esi ne kūrėjas, o tik kūriny.

Šito filmo veikėjai lyg ir susitinka, bet keisčiausia, kad jie nemato vieni kitų, nekalba arba, jei ir kalba, – nesusikalba, nesupranta vieni kitų, jei dainuoja – tai varo pro šalį. Jie – kaip personažai iš skirtingų istorijų, kur rašytojai gyvena savo literatūros vadovėliuose,

kompozitoriai komponuoja muzikos istorijos puslapiuose, tapytojai guli dailės albumuose, keliautojai kabarojasi geografijos atlasuose, o karžygiai – visai atskirai – ilsisi istorijos aprašytuose mūšiuose. Jie guli nepriklausomai kažkokiuose atskiruose žinių stalčiuose ir niekad nesusitinka. Nes jeigu susitiktų – ir vėl, – išaiškėtų, kad jie nemoka kalbėtis ir vieni kitų nesupranta.

Lygiai taip, kaip savo atskiruose gyvenimuose nesusitinka politikai, menininkai, gydytojai, mokytojai, gaisrininkai ir duobkasiai – nebent prie kapo duobės, kad, užkasę vieną kurį iš saviškių, vėl pasileistų laukais atskirai. Net nustembi sužinojęs, kad ministras pirmininkas yra ne robotas, o žmogus, turintis savo asmeninį gydytoją, kuris beveik norėjo vadovauti visų medikų sukilimui prieš valdžią. Jau nedaug betruksta iki to, kad tie veikėjai ir patys su savimi nesusitiktų. Kaip tie du Kolumbai iš vaikystės pamokų, kai apie vieną iš jų reikėjo mokytis per istorijos pamokas, o apie kitą – per geografijos ir todėl susidarė įspūdis, kad buvo du Kolumbai, kurie buvo visiškai nepažįstami, nes taip ir nesusitiko tavo, mokinio, galvoje.

Kiti personažai toje realybėje irgi atrodo valdomi nežinia kokių jėgų ir todėl vaidina jiems priskirtus vaidmenis – kaip kokios marionetės, tampomos už nematomų siūlų: jie ne gyvena, o siekia reitingų, dalyvauja penketukų, dešimtukų ir dvyliktukų rinkimuose, sako kalbas per valstybines šventes ir neturi nieko žmogiško. Tik tai, ko reikia tėvynei, valstybei ar partijai. Jeigu jų kelyje pasitaiko koks atsitiktinis žmogus, tai jie krūpteli ir sustoja nustebę:

kas čia dabar vyksta ne pagal scenarijų? Iš kur čia ta nenumatyta persona su savo problemomis? Mes, veikėjai, rūpinamės tautomis ir valstybėmis, o ne kažkokiais žmogeliais.

Eina laikas, keičiasi kostiumai, dekoracijos ir portalai. Atsiranda vis naujų *blogerių* ir *lojerių*, ir visi jie nori atnašauti ir pranašauti. Ir visi jie vienas kito nemato ir negirdi. Ateina naujos valdžios, jos keičiasi kaip kokie kirpėjai – ir tik kerpa, tik kerpa savo pavaldinius vis naujomis mokesčių ir įstatymų žirkėmis ir kirpdami visą laiką piktinasi buvusiais kirpėjais: ir kas jus, mieli piliečiai, praeitą kartą taip blogai apkirpo.

Ir visi visą laiką nuo visko apstulbę: kodėl niekas jų nemato, nesupranta ir negirdi. Ekonomistai stebisi politikais, politikai stebisi piliečiais, o piliečiai stebisi savimi – kas žino, kiek laiko visokios valdžios sugebės jų iš viso nematyti.

Ir todėl atrodo, kad jie visi yra iš skirtingų filmų, atsitiktinai rodomų tame pačiame ekrane vienu metu. Ir tų filmų herojai negali susitikti ir susikalbėti. Jiems neparrašyti bendravimo, supratimo scenarijai ir dialogai. Ekrane jie eina kiaurai vienas kitą – nematydami, negirdėdami, nesuprasdami ir nesikalbėdami. Kaip kokie nežinia kodėl susitikę hamletai ir raskolnikovai, kaip raudonkepuraitės ir pinokiai, kaip trys paršiukai, kurie iš tiesų yra tik trys to paties paršiuko išsivystymo fazės. Kaip visus stebinti ir nieko kito – tik save – tematanti lemtis. Kaip Prezidentas.

Ir tuo pat metu tame filme viskas susipainioję, susiraizgę ir susimaišę. Negali atskirti ir suprasti, kas kokioje scenoje, kokiam ekrane ir kokiam žanre: kartais girdi, kaip politikai traukia savo operečių arijas, jų fone skamba dramatiški *blogerių* rečitatyvai ir monologai, iš prezidentūros pasigirsta komiškai lyriškų romansų pasažai ir iš portalų sklindantys katastrofistiniai politinių apžvalgininkų duetai. Ir vėl: jie visi dainuoja, šoka, dejuoja ir deklamuoja – užsimerkę. Jie atlieka savo partijas taip, lyg būtų vieninteliai pranašai, paskutiniai gyvybės atstovai Žemėje. Jie net nekovoja tarpusavyje, nes nemato vieni kitų ir nesugeba įsiklausyti.

Jie yra personažai, jie yra herojai, jie gyvena filme ir todėl turi daug atsarginių kopijų ir papildomų gyvybių.

Režisierius rūko ir stebisi, ir pavydi: jis irgi norėtų gyventi kine.

Nebegaliu be tavęs gyventi

Žinios taurina, gilina, įkvepia, guodžia ir nuramina žmones. Sužinojęs daugiau, jautiesi didesnis, svarbesnis, įdomesnis ir stipresnis. Žinantis sugeba visko daugiau: žinoti, ko kiti nežino, aplenkinti kitus auksiniame prote ir protų mūšyje. Aišku, nemalonu, kai supranti, jog visko niekadosis nesužinosi. Nuolatos atsiras kas nors naujo. Amžinai apsireikš kas nors, kas žino daugiau, greičiau ir giliau. Pralaimėsi žinių konkursuose, rezultatų spėjimo varžybose ir lažybose, apsigausi tendencijose ir apsiriksi prognozėse.

Paguodžia tik tai, kad žinios išlaisvina nuo perteklinio žinojimo. Anksčiau ar vėliau nusivilsi, kad sužinojai tai, ko visai nevertėjo žinoti. Kad „britų mokslininkai“ – visai ne britai ir visai ne mokslininkai. Kad svarbu yra ne tik žinoti, bet ir suprasti. Ir tuomet pamatysi, kaip svarbu susidomėti ir susirūpinti savimi. Gilintis į save. Išmokti būti su savimi – nepuldinėjant prie vis naujų žinių, nešokinėjant portaluose, nenuobodžiaujant ir neklausinėjant: kas dabar bus, ką dabar veiksime, o kokia iš to nauda ir kur visa

tai veda. Kojos pačios parves tave namo – į save, prie savęs, su savimi. Gal dabar išmoksi ne tik mokytis, bet ir sustoti, išvengti kvailo kasdienio lėkimo, sugalvosi apsidairyti, suprasti ir vertinti ne kitus, bet save.

Gal dabar pamatysi, kad vadinamoji socializacija dažnai yra tik apgavystė, tik kabliukas, tik jaukas – kad apsigautum ir patikėtum, jog visi kiti dalykai gyvenime svarbesni nei tu pats. Gal suprasi, kad visokios liaudies išmintys – „devynis kartus atmatuok“, „lenk medį, kol jaunas“, „kaip pasiklosi – taip ir išmiegosi“ – yra tik eiliniai bandymai išdurti tave, suvilioti, užliūliuoti ir priversti bėgti voverių ratu. Susivoksi, kad du kartus į tą pačią upę neįbrisi, bet į tą pačią duobę gali įkristi ir tris, ir keturis kartus. Sužinosi, kad jau ne kartą ir ne du – ieškodamas pažinimo obuolio – gavai tiktai kūno graužtuką. Kad dėmesio, meilės, draugystės troškimas, malonumų paieškos – tai tik tų pačių, išorinių dirgiklių laukimas. Suprasi, kad kartais galima pabūti vienam, su savimi, kad nebūtina bėgti nuo savęs, kad neprivailoma nuolat kabintis už kitų – lyg grimziant, lyg skęstant. Kad nebūtina gyventi nuolatiniame savęs dirginime išoriniais vaizdais, seksualinėmis pozomis, serialais, spektakliais ir knygomis – kuriuose kažkas veikia, kur būtinai yra įtampa, siužetas, nuotyčiai, gyvenimo istorijos ir minčių geografijos. Kad neprivailoma bėgti iš savo laiko ir savo vietos. Kad nebūtina veržtis kažin kur tik todėl, kad tenai galėtum nesusitikti su savimi.

Ak, tas saldus kritimas į tą pačią duobę. Nes jeigu nieko neatsitinka tenai, išorėje, „pasaulyje“, „realybėje“, „tikrovėje“ – jeigu

nejvyksta vestuvės, laidotuvės, ligos, šventės, katastrofos, išprie-
vartavimai – tai argi čia gyvenimas. Jei negali pareguliuoti, susti-
pinti – pojūčių, ekstazių, aistrų – žole, alkoholiu, laimėjimais, tab-
letėmis, portalais, netektimis, tai argi čia jausmai. Jeigu santykių
negali praturtinti naujomis meilėmis, draugystėmis, kelionėmis,
nusivylimais, nuotykiams, neištikimybėmis, išdavystėmis – argi čia
santykiai. Jeigu nieko ypatingo nevyksta, tai argi čia šventė. Rei-
kia atvejo, įvykio, stimulo, simbolio, dirgiklio, signalo, atsitikimo,
relišerio, dopingo, katalizatoriaus – kad gyvenimas vėl taptų įdo-
mus. Net ir ne konteksto reikia gyvenimui, o preteksto – gyveni-
mo tekstui.

Ir tuomet – įžymusis, sentimentalusis, gražusis, jautrusis atodūsis
„Myliu tave – Negaliu be tavęs gyventi“ tau gali reikšti: „Nebega-
liu su savimi.“ Jeigu neturėjai vaikystės. Nes tavęs nė minutei ne-
palikdavo vieno. Visados kas nors būdavo šalia. Nesimokei, todėl
ir neišmokai būti vienas.

Nes vaikystėje nepavyko. Visą laiką buvai tampomas po būre-
lius, ratelius ir draugelius. Dailės, dramos, muzikos, sporto ir išgy-
venimo mokyklas. Kad tik nė akimirkai nepasiliktum vienas. Kad
nesugalvotum pasikalbėti, pabūti su savimi. Kad tik neatrastum
savęs.

Dabar prilipsi, prisiglausi, prisišliesi prie ko nors, sekiosi kitą, kar-
siesi kažkam ant sprando, paaukosi jam visą gyvenimą – nors nie-
kas tavęs neprašė, būsi jai ištikimas, jai nenorint ir nežinant. Nes
vienas būti nemoki. Nes vienam, su savimi neįdomu.

Būsi aktyvus ir socialus iki įkyrėjimo, empatiškas iki pasiūlykštėjimo, draugiškas iki savęs išsižadėjimo – tik todėl, kad neturi ką veikti su savimi. Nes pats sau atsibodai, nes tingi ką nors su savimi daryti. Ir todėl pasigavęs ką nors – gatvėje, kabake, darbe, internete – bandysi jam atsiduoti arba jai padovanoti save.

Bet kurio – sutikto, pirmo pasitaikiusio – maldausi, kad tave paimtų. Sakysi: „Aš – tavo. Ir varge, ir skurde, ir turte. Tik kas nors mus išskirs.“ Tegu vedasi tave, tegu nešasi namo, tegu daro su tavimi, ką nori. Tu nori priklausyti kitam. Nes – savo – tau būti atsibodo. Nes nori būti ne savo, o tavo / jo / jos / visų. Trokšti dovanoti jam / jai / jiems / joms visą pasaulį – save. Tegu ima tave kas tik nori, tegu gyvena su tavimi, kalbasi, džiaugiasi tavimi – gal sugalvos, kaip tave patobulinti, pagerinti ir pakeisti, gal pamatys, ką galėtų su tavimi padaryti ir ką iš tavęs nuveikti.

Pabaigai – beveik tikra gyvenimo istorija: trijų vaikų – ketverių, šešerių ir aštuonerių metų berniukų – motina žaidžia savo kieme su sūnumis karą. Kaimynų siaubui, vaikai kartais „nušauna“ savo motiną. Sutrikusi moteris teisindamasi sako: „Tos akimirkos, kai sūnūs mane „nušauna“, – mano gyvenime pačios laimingiausios, nes aš galiu nieko neveikdama dešimt minučių pagulėti.“ Štai šitaip.

La guerre c'est le guerre...